

УДК 342.951:351.82

Хома В.О.,
канд. юрид. наук, доц.,
проф. науковий співробітник відділу досліджень
організаційно-правового забезпечення митної безпеки,
Науково-дослідний центр митної справи
Науково-дослідного інституту фіскальної політики
Університету державної фіскальної політики

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИЦЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Органи доходів і зборів, їх підрозділи та посадові особи, здійснюючи державну митну справу, реалізують своє призначення щодо створення сприятливих умов розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства та захисту митних інтересів України. Система цих органів є основною складовою Державної фіскальної служби України. Відповідно до Митного кодексу України (далі – МК України), органи доходів і зборів наділені широким колом повноважень від забезпечення правильного застосування, неухильного дотримання та запобігання невиконанню вимог законодавства України з питань державної митної справи до управління об'єктами інфраструктури органів доходів і зборів, розбудови митного кордону та інших повноважень. Серед наданих повноважень значну частку займають контролюючі повноваження, а також повноваження правоохоронного характеру, зокрема щодо запобігання та протидії контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил [1]. Отже вбачається, що митна політика та митна справа реалізуються та здійснюються переважно правовими засобами та способами, а у такій важливій сфері як митна безпека, зокрема в сегменті запобігання та протидії порушенням митних правил, боротьбі з контрабандою, ще й шляхом застосування притаманних саме правоохоронній діяльності методів, способів, прийомів, засобів у відповідних формах та напрямках. Водночас, українські митниці, як органи доходів і зборів, несуть суттєве навантаження щодо реалізації фіскальної функції, що потребує значного зосередження зусиль та засобів саме у цьому напрямку. Таке подвійне навантаження є суперечливим, відображається на формуванні системи органів та значно впливає на ефективність результатів діяльності митниці як у правоохоронній, так і у фіскальній сферах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження організаційно-правових форм та напрямків діяльності різних державних органів, зокрема правоохоронних органів, здійснювались у працях таких вчених-правників, як: В. Б. Авер'янов, О. М. Бандурка, І. П. Голосніченко, К. Ф. Гуценко, Є. В. Додін, А. Т. Комзюк, В. О. Котюк, Л. Г. Чистоклетов, В. О. Шамрай, О. І. Остапенко та інших. Діяльність митних органів, зокрема щодо протидії митним правопорушенням, відображалась у

дослідницьких працях економістів та правників, таких як: І. Г. Бережнюк, П. В. Пашко, В. В. Ченцов, Д. В. Приймаченко та інші. Однак, безпосереднє дослідження організаційно-правових форм та напрямків діяльності органів доходів і зборів в сфері митної безпеки і співвідношення з призначенням та функціями цих органів не здійснювалась.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження взаємозалежності між призначенням, функціями, завданнями та формами діяльності органів доходів і зборів в сфері митної безпеки, зокрема щодо запобігання та протидії митним правопорушенням та контрабанді.

Виклад основного матеріалу дослідження. Кожне цивілізоване суспільство для організації життєдіяльності, забезпечення потреб, задоволення інтересів, прав та свобод своїх членів створює спеціальний державний механізм, який виконує певні суспільно корисні функції держави. Ці функції реалізуються у діяльності різних державних інституцій або органів, які саме створюються і призначаються для реалізації тієї чи іншої функції держави. Відповідно до цього визначаються функції того чи іншого державного органу, перед органами ставляться завдання, в яких деталізуються шляхи, методи, способи та засоби виконання функцій органу держави. У завданнях, як і у функціях, також відображається призначення та мета створення органу, так як всі ці категорії взаємопов'язані між собою. Корифей української адміністративістики В. Б. Авер'янов наголошує на взаємозалежності між функціями певного конкретного органу державного управління та визначенням напрямків його діяльності [2, с. 17]. І, відповідно, це виконання функцій здійснюється в певній формі діяльності, що має співвідноситись з цими функціями, метою, призначенням та напрямками діяльності органу держави, як співвідносяться між собою такі філософські категорії, як «зміст» та «форма». У цій співзалежності обов'язкове дотримання закономірності, при якій зміст має відповідати формі, а форма має відповідати змісту. Так, з певною метою, на виконання певного призначення створюються органи охорони здоров'я, органи освіти, органи оборони, судові органи, правоохоронні органи, прикордонні органи, митні органи тощо. Вони реалізують своє призначення, мету та функції у визначених, притаманних їм формах. Одні форми діяльності використовують органи охорони здоров'я і інші - прикордонні чи митні органи. Митний кодекс України редакції 2012 року визначав, що призначенням митної служби України є створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України. У наступних редакціях, починаючи з 2013 р., це ж призначення вже визначається для органів доходів і зборів [3].

Абстрагуючись, поки що, від понятійної казуїстики, яка має місце останнім часом через постійну зміну понятійного апарату у податковій, митній, а тепер фіскальній (нове, недостатньо обґрунтоване поняття) сферах, зазначимо, що поняття «митний орган» залишилось у вжитку, але лише у визначенні статусу митниці, як зазначено про це у МК України. Законодавець при цьому порушує рівнозначність понять, вказуючи, що митниця, як митний орган у зоні своєї діяльності, забезпечує виконання завдань, покладених на органи доходів і зборів. Мається на увазі завдань, визначених у ст. 544 МК України [1]. Проте, як уже зазначалось вище, не дивлячись на постійні зміни у системі органів, що реалізують державну митну справу, залишається невирішеним певне протиріччя та конкуренція між такими завданнями цих органів, як наповнення державного бюджету - з однієї сторони, та забезпечення митної безпеки - з іншої. Залишається невирішеним питання про те, яке завдання важливіше, яке завдання є визначальним для цих органів? Така проблемна двозначність має значний вплив на організацію системи управління у органах доходів і зборів, формування структури органів, підрозділів та визначення їх завдань, значно впливає на зосередження зусиль системи у тому чи іншому напрямку тощо. Зокрема, це стосується і правильності визначення форм діяльності цих органів, стосується того, якими є форми їх організації, тобто чи вони є органами доходів і зборів чи митними органами. Можливо вирішення цього протиріччя і, відповідно, логічне зосередження основних зусиль у правильному напрямку, лежить у визначенні функцій митних органів, які, як ми вже вказували вище, відображають функції держави. Проте законодавець у МК України в розділах, що врегульовують діяльність органів, які забезпечують сферу митних правовідносин, відійшов від виокремленого визначення функцій для цих органів, а також від узагальненої назви «митні органи» і практично видалив це поняття із професійного вжитку. Натомість, починаючи ще з утворення Міністерства доходів і зборів України та у останніх структурних змінах, вбачається домінування бюджетонаповнюючої, податкової функції збирання доходів і зборів над функцією забезпечення митної безпеки та сприяння свободі міжнародної торгівлі, як це визначено в рамкових стандартах Всесвітньої митної організації [4].

Таке домінування, також, проявляється у запровадженні нових понять у статусному визначенні органів держави, які, на нашу думку, не відповідають їх змісту діяльності. Зауважимо, що українська мова, як і інші мови, у назві будь-чого відображає зміст предмету, явища чи іншого суб'єкта. Це є словесною формою, що відображає зміст того предмета, явища, будь-якого суб'єкта, що називається. Це аксіомне правило має застосовуватись і в назвах органів влади. Проте, під час створення Міндоходів, яке скомпрометувало себе, було введено узагальнюючу для податкових і митних органів назву «органи доходів і зборів». Дана назва, відповідно до вжитих термінів, в першу чергу, асоціювалась з функцією збирання податків та зборів, тією функцією, яку реалізовували податкові органи. Натомість

зрозуміла усім назва, що вказувала на специфічну, (лише дещо віддалено схожу, але по суті відмінну від податкової) сферу митних відносин, була видалена з усіх нормативно-правових актів, а також з офіційного вжитку. Для ілюстрації проблеми нагадаємо про те, що існує багато галузей права, які між собою схожі за методом правового регулювання, але відмінні за предметом правового регулювання, або навпаки. Наприклад, існує кримінальне право і адміністративне право, бюджетне, фінансове, податкове, митне тощо. Але було би нонсенсом механічно об'єднувати їх. Проте законодавець заклав певне протиріччя, вказавши, що у МК України усі словосполучення «митний орган» потрібно замінити словосполученнями «орган доходів і зборів» у всіх відмінках та числах [3]. А у змінах до Податкового кодексу України законодавець пішов ще далі і застосував ще більш витончену «законотворчу еквілібристику», так би мовити в одну купу згорнув усі органи, замінивши словами «контролюючий орган» назви «органу державної податкової служби», «органу податкової служби», «податкового органу», «державної податкової служби», «митного органу» [5].

Не дивлячись на існуючу практику створення нових органів доходів і зборів, вважаємо, що визначальним, основним детермінуючим фактором створення будь-якого державного органу, його назви, визначення функцій, наділення відповідними повноваженнями і подальшої реалізації цих повноважень у співвідносній формі діяльності є призначення цього органу та сфера суспільної діяльності. Можливо саме ця закономірність не дозволила нормотворцям бути до кінця вірним у перейменуванні органів, так як поряд з внесеними змінами у назв митних органів у ст. 546 МК України вказується, що митниця є митним органом, про що вже згадувалось вище.

Проте така двояка позиція законодавця закладає термінологічну суперечку, так як у ряді статей МК України, зокрема у ст. 513-520 слова «посадовою особою митного органу» були замінені словами «посадова особа органів доходів і зборів» та подана така редакція статей: «Посадова особа органу доходів і зборів, у провадженні якої знаходиться справа про порушення митних правил...». Отож виникає запитання: «Якщо справа перебуває у провадженні уповноваженого на це працівника митниці, то він є посадовою особою митного органу чи органу доходів і зборів, чи тим і іншим разом?» Подібне згромадження понятійних протиріч, яке у Митному і Податковому кодексах проявляється дуже часто, свідчить про низьку якість таких вагомих для суспільства правореґулюючих актів.

На тлі цієї проблематики необхідно з'ясувати те, які функції та завдання має виконувати митниця відповідно до свого призначення та мети створення, враховуючи те, що вона є основним системоутворюючим суб'єктом у сфері управління митною справою. Це допоможе нам з'ясувати, які форми діяльності мають бути притаманні цим органам. Нагадаємо, що механізм держави та елементи-суб'єкти цього механізму створюються з метою реалізації функцій держави. Також необхідно зауважити те, що призначення будь-якого державного органу як елемента механізму держави визначається та співставляється з метою створення цього органу, і вже разом мета та призначення виступають детермінантами функції цього органу та лягають в основу визначення завдань. До перерахованих вище взаємозалежних факторів також необхідно віднести структуру сформованих органів. Про це доречно вказують автори науково-практичного коментаря до Податкового кодексу України - податкові органи спеціально створені для функціонування лише в сфері оподаткування і структура базового та інших ієрархічних рівнів відображає їх основну функцію [6, с. 193-195.] Цей же висновок в повній мірі можна застосувати до митних органів. І саме такий висновок говорить про неприродність поєднання у одній організаційній формі податкових та митних органів, підігнавши під таке неприродне поєднання правову регламентацію.

Тому логічним буде проаналізувати сутність призначень-завдань цього органу, що спрямовані на реалізацію саме митної справи, окремо та у їх сукупності. Це дасть можливість з'ясувати приналежність митного органу до податкової справи, можливо навіть визначити в загальному вигляді частку значимості цієї структури у забезпеченні фіскальної функції держави. При цьому не стільки будемо звертати увагу на назву органу, який вписаний у відповідний пункт статті кодексу, що визначає завдання, а на зміст завдання, щоб співвіднести його з тим чи іншим напрямком діяльності.

Отже, ст. 544 МК України уже у своїй назві логічно ставить у співзалежність призначення органу та його завдання, а також визначає, що призначенням органів доходів і зборів є:

- створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності;
- забезпечення безпеки суспільства;
- захист митних інтересів.

Для визначення змісту такого призначення, що співвідноситься з завданнями, поставимо ряд питань:

1. Що означає та передбачає «створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності» та чи є визначальним для цього напрямку діяльності збори від доходів суб'єктів ЗЕД? На це питання відповідає п. 3) ч.2 вказаної статті, у якому визначено, що при здійсненні державної митної справи необхідно створити сприятливі умови для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України, здійснення разом з митними органами інших держав заходів щодо удосконалення процедури пропуску товарів, транспортних засобів через

митний кордон України, їх митного контролю та митного оформлення. Отож, чітко визначені і конкретизовані завдання, у яких не йдеться про наповнення бюджету держави.

2. Що означає та передбачає «забезпечення безпеки суспільства»? Це призначення реалізується через виконання низки завдань, саме у п. 7) визначено завдання щодо застосування передбачених законом заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, здійснення контролю за дотриманням усіма суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та громадянами встановлених законодавством заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів через митний кордон України; здійснення заходів щодо недопущення переміщення через митний кордон України товарів, на які встановлені заборони та/або обмеження щодо переміщення через митний кордон України, а також товарів, які не відповідають вимогам якості та безпеки. Тобто застосування тарифних ставок, пов'язане не з необхідністю наповнення бюджету, а з метою забезпечення безпеки, а також захисту економічних та митних інтересів української суспільства та його бізнес частини. Безпосередньо до безпекових завдань та захисту митних інтересів, також можна віднести завдання щодо здійснення контролю за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України (п.8); сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів з порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів (п.9); а також запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил на всій митній території України (п.10). Із двадцяти завдань, визначених у ст. 544 МК України, лише одне завдання, що визначене у п.6, пов'язане зі справлянням митних платежів. В той же час встановлення та справляння митних платежів здійснюється з метою захисту вітчизняного виробника, і лише супутньою метою виступає мета наповнення бюджету. Усі ці завдання підтверджують тісний зв'язком між діяльністю щодо забезпечення безпеки суспільства та діяльністю щодо захисту митних інтересів.

Таким чином, ми вже розпочали з'ясовувати зміст діяльності щодо захисту митних інтересів. І на завершення цього аналізу звернемось за роз'яснення ст. 6 МК України, яка вказує, що митні інтереси України - це частина національних інтересів України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи. І, відповідно, митна безпека визначається як стан захищеності митних інтересів України. Отож, аналіз змісту призначення-завдання органів доходів і зборів дає підстави стверджувати, що основні напрямки діяльності органів, що здійснюють державну митну справу, стосуються сприяння міжнародній торгівлі та забезпечення безпеки суспільства. І навіть справляння митних платежів розцінюється як інструмент впливу на імпорт та експорт товарів та має захисний, безпековий характер. До речі, саме тому митна безпека та захист митних інтересів домінує у напрямках практичної діяльності митних органів зарубіжних держав. Зокрема найважливіші міжнародні акти в сфері митних відносин - Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації, Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Київська конвенція) [7]. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства (конвенція прийнята в Найробі) [8] визначає, що сприяння торгівлі та безпека є основними напрямками діяльності митних органів країн-учасниць на сучасному етапі розвитку суспільства. Ряд провідних вітчизняних науковців, які здійснюють дослідження в сфері митної справи, стверджують, що визначення першочерговими завдань із наповнення бюджету за будь-яку ціну є шкідливими для зовнішньоторговельної політики держави та деформують призначення митниць [9]. Окремі автори вказують, що такий підхід призвів до руйнації всієї правоохоронної складової в галузі митної справи, зокрема до значного зниження кількісного, а головне, якісного рівня боротьби з митними правопорушеннями [10].

А зарубіжні європейські дослідники вказують на те, що лише у слабзорозвинутих країнах митні адміністрації є пріоритетними суб'єктами наповнення бюджету. І хоча, до певної міри, раніше це мало відображення в діяльності митних органів США та країн Європейського союзу, проте в процесі реалізації Генеральної угоди з тарифів та торгівлі ВМО (WTO/GATT) фіскальна складова митного права різко скоротилась, а почала превалювати соціальна функція в розрізі соціальної безпеки, запобігання погрози тероризму, захисту навколишнього середовища, та захисту національних інтересів [11] Тому, Україна як учасниця згаданих міжнародних структур та конвенцій зобов'язана зважати на вказані акти та загальносвітові тенденції, та розвивати вітчизняні органи саме у цих напрямках безпекової, правоохоронної, правозастосовної сфери. Саме тому, ще до появи органів доходів і зборів, науковці визначили діяльність митних органів як різновид державно-владної діяльності, що виражається у таких формах діяльності, як правотворча, правозастосовна, регулятивна, правоохоронна, контрольна, організаційно-регламентаційна та організаційно-ідеологічна. При цьому зауваживши, що форма діяльності митних органів – це зовнішній вияв дій, органів та посадових осіб, що здійснюється у межах повноважень та для реалізації поставлених завдань [12]. Якщо узагальнити вказані форми, то їх можна звести до правових та організаційних форм діяльності митних органів. Ці форми діяльності екстраполюються з відповідними однойменними напрямками діяльності митних органів. Раціональне використання цих форм діяльності у однойменних напрямках

[13] забезпечить необхідний рівень ефективності діяльності цих органів, особливо в сфері протидії митним правопорушенням, так як саме у цій сфері здійснюються переважно організаційні та правові заходи у адміністративно-профілактичній та адміністративно-юрисдикційній формі діяльності, які у свою чергу є виключно правовими, правоохоронними формами діяльності за змістом [14]. Саме правоохоронна складова діяльності митних органів України на сучасному етапі та у перспективі потребує подальших наукових досліджень.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, призначення митниць, як митних органів, визначає їх правовий статус, спонукає до використання цього органу держави у системі забезпечення безпеки суспільства, захисту митних інтересів з дотриманням вимог спрощення міжнародної торгівлі. Дослідження призначення, функцій та завдань митниць ДФС як митних органів вказує на те, що переважна їх частина забезпечується або повинна забезпечуватись правовими та управлінськими засобами в притаманних правоохоронним органам формах. Подальше ігнорування призначення, визначених функцій, напрямків та форм діяльності митниць призведе до їх невідповідного використання, погіршення рівня соціальної, економічної, митної безпеки суспільства, виникнення нових загроз, зниження рівня протидії митним правопорушенням.

Бібліографічний список

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/page17> (дата звернення: 12.06.2017)
2. Аверьянов В.Б. Функции и организационная структура органа государственного управления / В.Б. Аверьянов. – К. : Наукова думка, 1978. – 150 с.
3. Про внесення змін до Митного кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи : Закон України від 04.07.2013 № 405-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/405-18/paran6#n6>.
4. Рамкові стандарти безпеки та полегшення світової торгівлі Всесвітньої митної організації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/976_003/print1452599817725452.
5. Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи : Закон України від 04.07.2013 № 404-18 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/404-18/paran259#n259>.
6. Науково-практичний коментар до Податкового кодексу України: в 3 т. / [заг. редакція М.Я. Азарова]. – [2-ге вид., доп. та перероб.]. – К. : Міністерство фінансів України, Національний університет ДПС України, 2011. – 590 с.
7. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_643.
8. Міжнародна конвенція про взаємну адміністративну допомогу у відверненні, розслідуванні та припиненні порушень митного законодавства від 09.06.1977 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_926.
9. Інститут митної вартості імпортованих товарів в Україні: актуальні питання та вектори розвитку : [кол. моногр.] / [за заг. ред. І.Г. Бережнюка]. – Хмельницький : ФОП Мельник А.А., 2017. – 430 с.
10. Саварець А. Український та зарубіжний досвід побудови митних органів: рекомендації для сучасної України / А. Саварець [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ier.com.ua/files//Projects/Projects_2014/Trade_Facilitation_dialogue/Ukrainian_customs_service_Savarets_2017.pdf.
11. Чижович В. Таможенное право в системе права. Методологический подход / В. Чижович // Таможенное право в системе права : материалы международной конференции, (Варшава, Польша, 10-12 декабря 2004 г.). - Варшава : Издательство Zaklad Widawniczy, Druk Tur sp. z.o.o., 2004. - С. 40.
12. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти : [монографія] / І.Г. Бережнюк. – Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2009. – 543 с.
13. Хома В.О. Класифікація напрямів удосконалення системи запобігання та протидії незаконному переміщенню товарів і транспортних засобів через митний кордон України / В.О. Хома // Сталлий розвиток економіки : [міжнар. наук.-виробн. журнал]. – 2017. – № 3(36). – С. 23-31.
14. Хома В.О. Організаційно-правові форми діяльності органів охорони державного кордону України / В.О. Хома // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. – 2012. – № 4. – С. 299-304.

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy (2012), *Mytnyi kodeks Ukrainy* [Customs Code of Ukraine], Zakon Ukrainy dated 13.03.2012 no. 4495-VI, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17/page17> (access date June 12, 2017).

2. Averianov, V.B. (1978), *Funktsii i organizatsionnaia struktura organa gosudarstvennogo upravleniya* [Functions and organizational structure of the government management], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine, 150 p.
3. Verkhovna Rada Ukrainy (2013), *Pro vnesennia zmin do Mytneho kodeksu Ukrainy u zviazku z provedenniam administrativnoi reformy* [About introduction of amendments to the Customs Code of Ukraine in connection with the conduct of administrative reform], Zakon Ukrainy dated 04.07.2013 no. 405-VII, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/405-18/paran6#n6> (access date June 12, 2017).
4. *Ramkovi standarty bezpeky ta polehshennia svitovoi torhivli Vsesvitnoi mytnoi orhanizatsii* [Framework standards for security and facilitation of world trade of the World Customs Organization], available at: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/976_003/print1452599817725452 (access date June 14, 2017).
5. Verkhovna Rada Ukrainy (2013), *Pro vnesennya zmin do Podatkovoho kodeksu Ukrayiny u zviazku z provedennyam administrativnoi reformy* [About Amendments to the Tax Code of Ukraine in connection with the conduct of administrative reform], Zakon Ukrainy dated 04.07.2013 no. 404-18, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/404-18/paran259#n259> (access date June 14, 2017).
6. Azarov, M.Ya. (2011), *Naukovo-praktychnyi komentar do Podatkovoho kodeksu Ukrainy: v 3 t.* [Scientific and practical commentary to the Tax Code of Ukraine: in 3 Vol.], Ministerstvo finansiv Ukrainy, Natsionalnyi universytet DPS Ukrainy, Kyiv, Ukraine, 590 p.
7. *Mizhnarodna konventsiiia pro sproshchennia i harmonizatsiiu mytnykh protsedur* [International Convention on the Simplification and Harmonization of Customs Procedures], available at: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_643 (access date June 15, 2017).
8. *Mizhnarodna konventsiiia pro vzaiemnu administrativnu dopomohu u vidvernenni, rozsliduvanni ta prypynenni porushen mytneho zakonodavstva vid 09.06.1977 r.* [International Convention on Mutual Administrative Assistance in the Avoidance, Investigation and Termination of Customs Legislation Violations dated 09.06.1977], available at: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_926 (access date June 12, 2017).
9. Berezhniuk, I.H. (2017), *Instytut mytnoi vartosti importnykh tovariv v Ukraini: aktualni pytannia ta vektory rozvytku* [Institute of Customs Value of Imported Goods in Ukraine: Topical Issues and Development Vectors], coll. monograph, FOP Melnyk A.A., Khmelnytskyi, Ukraine, 430 p.
10. Savarets, A. "Ukrainian and foreign experience of building customs authorities: recommendations for modern Ukraine", available at: http://www.ier.com.ua/files/Projects/Projects_2014/Trade_Facilitation_dialogue/Ukrainian_customs_service_Savarets_2017.pdf (access date June 17, 2017).
11. Chizhovich, V. (2004), "Customs law in the system of law. Methodological approach", *Tamozhennoe pravo v sisteme prava : materialy mezhdunarodnoy konferentsii* [Customs law in the system of law. Materials of the international conference], (Varshava, Polsha, 10-12 December 2004), Izdatelstvo Zaklad Wydawniczy, Druk Tur sp. z.o.o., Varshava, Poland, pp. 40.
12. Berezhniuk, I.H. (2009), *Mytne rehuliuвання України: natsionalni ta mizhnarodni aspekty* [Customs regulation of Ukraine: national and international aspects], monograph, Akademiia mytnoi sluzhby Ukrainy, Dnipropetrovsk, Ukraine, 543 p.
13. Khoma, V.O. (2017), "Classification of directions for improvement of the system of prevention and counteraction to the illegal movement of goods and vehicles through the customs border of Ukraine", *Stalyi rozvytok ekonomiky : [mizhnar. nauk.-vyrobn. zhurnal]*, no. 3(36), pp. 23-31.
14. Khoma, V.O. (2012), "Organizational-legal forms of activity of the bodies of state border guard of Ukraine", *Universytetski naukovi zapysky. Chasopys Khmelnytskoho universytetu upravlinnia ta prava*, no. 4, pp. 299-304.

Хома В.О. ОКРЕМІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИЦЬ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Мета – дослідження взаємозалежності між призначенням, функціями, завданнями та формами діяльності органів доходів і зборів в сфері митної безпеки, зокрема щодо запобігання та протидії митним правопорушенням та контрабанді.

Методика дослідження. Під час дослідження застосовувались загальнонаукові та специфічні методи наукових досліджень. При цьому автор опирається на фундаментальні теоретико-методологічні положення, розроблені вітчизняною і зарубіжною юридичною та економічною науками. Зокрема, використання причинно-наслідкового методу дозволило зробити висновок про наявність взаємозалежності між функціями держави та функціями окремих державних органів, що реалізують державну політику в тій чи іншій сфері життєдіяльності суспільства. Також встановлено взаємозв'язок та взаємозалежність між призначенням органу держави, метою його створення та визначенням його завдань. Застосування порівняльно-правового методу та методу аналізу дозволило зробити висновок про наявність протиріччя у визначенні організаційної форми та статусу митниці як органу доходів і зборів з одного боку та митного органу з іншого боку.

Результати. Досліджено взаємозалежність між функціями держави та функціями окремих державних органів, що реалізують державну політику в тій чи іншій сфері життєдіяльності суспільства. Розглянуто взаємозалежність між призначенням, метою створення та завданнями органів, що реалізують державні повноваження у митній сфері. Досліджено доцільність використання термінів «органи доходів та зборів» та «митні органи» у відповідності до завдань та сфери діяльності цих органів. Проаналізовано зміст призначення та

завдання органів доходів і зборів з виокремленням митної складової у діяльності цих органів. Наголошено на тому, що призначення та завдання цих органів мають виключно митну сферу застосування.

Встановлено, що визначальним, основним детермінуючим фактором створення будь якого державного органу, його назви, визначення функцій, наділення відповідними повноваженнями і подальшої реалізації цих повноважень у співвідносній формі діяльності є призначення цього органу та сфера суспільної діяльності. Зроблено висновок про те, що призначення, функцій та завдань митниць ДФС як митних органів забезпечується або повинні забезпечуватись правовими та управлінськими засобами в притаманних правоохоронним органам формах. Звернено увагу на те, що домінуюче зосередження на реалізації фіскальної складової у завданнях митниць знижує рівень митної безпеки у суспільстві.

Наукова новизна. Встановлено взаємозалежність між призначенням, функціями, завданнями та формами діяльності органів доходів і зборів в сфері митної безпеки, зокрема щодо запобігання та протидії митним правопорушенням та контрабанді. Доведено необхідність використання митниць як митних органів відповідно до їх призначення та завдань визначених у Митному кодексі України та суспільних потреб.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути використані під час формування системи та структури органів та підрозділів Державної фіскальної служби України. Розуміння взаємозалежностей та взаємозв'язків між призначенням, функціями, та завданнями, з однієї сторони, та напрямків та форм діяльності митниць, з іншої сторони, дозволить уникнути їх невідповідного використання, погіршення рівня соціальної, економічної, митної безпеки суспільства, виникнення нових загроз, зниження рівня протидії митним правопорушенням.

Ключові слова: призначення, функції, завдання, органи доходів і зборів, митні органи, напрями та форми діяльності.

Khoma V.O. SOME ASPECTS OF ORGANIZATIONAL AND LEGAL FORMS OF ACTIVITY OF THE CUSTOMS OF THE STATE PHYSICAL SERVICE OF UKRAINE

Purpose is to study, distinguish and classify of the directions of improvement of the system of counteracting customs offenses, as well as to establish the relationship between them and factors of influence on this system.

Methodology of research. The research is based on the use of general scientific and specific methods of scientific research. In this case, the author relies on the fundamental theoretical and methodological positions, developed by domestic and foreign legal and economic sciences. In particular, according to the requirements of the dialectical method, the improvement of the system of counteraction to customs offenses is considered as a dynamic process, the results of which depend on the complex influence of socially significant factors. The use of the causal method has led to the conclusion that political, economic, social, ideological, cultural and ethical, spiritual, legal, and organizational-technical directions of improvement of this system exist. The use of a comparative method using statistical data made it possible to conclude that the interdependence between the influence in various directions (in particular, ideological, cultural, ethical, spiritual) on the system of prevention and counteraction to customs offenses and the level of offenses in different time periods. The graphical method is used to visualize the results of the study.

Findings. The main factors influencing the level of counteracting customs offenses were investigated. The system of prevention and counteraction of customs offenses is considered as an element of the legal system of the state and the established rule of law. The main directions of improvement of the system of prevention and counteraction of customs offenses were determined. It was been established that the improvement of this system can and should be carried out in the political, economic, social, ideological, cultural-ethical, spiritual, legal, and organizational-technical directions.

It was emphasized on the need to implement measures in each of the identified areas, since only a comprehensive, balanced and mutually agreed approach to improving the system for counteracting customs offenses will lead to the desired result of reducing the level of such offenses. On the basis of a comparative analysis of statistical data and other factors, it was concluded that the positive manifestations of citizens' legal consciousness, the motivation to act virtuously, in accordance with European standards, gave the highest positive result in counteracting a customs offense. Attention was drawn to the fact that ignoring or formal approach to activities, at least in one direction, will minimize the results of work in other areas.

Originality. The author's classification of the main directions of improvement of the system of counteracting customs offenses was been carried out. The necessity of the complex approach to the process of improvement of the given system was proved.

Practical value. The results of the study can be used during the preparation of state programs, plans, systems of measures to counteract customs offenses. A clear classification of the main directions provides an opportunity to apply effective measures to increase the level of legality when performing the state customs business.

Key words: the system of prevention and counteraction to customs offenses, directions of improvement, factors, factors of influence.

Хома В.А. ОТДЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВОЙ ФОРМЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТАМОЖНИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ФИСКАЛЬНОЙ СЛУЖБЫ УКРАИНЫ

Цель – исследование взаимозависимости между назначением, функциями, задачами и формами деятельности органов доходов и сборов в сфере таможенной безопасности, в частности относительно предотвращения и противодействия таможенным правонарушениям и контрабанде.

Методика исследования. Исследование базируется на использовании общенаучных и специфических методов научных исследований. При этом автор опирается на фундаментальные теоретико-методологические положения, разработанные отечественной и зарубежной юридической и экономической науками. В частности, использование причинно-следственного метода позволило сделать вывод о наличии взаимосвязи между функциями государства и функциями отдельных государственных органов, реализующих государственную политику в той или иной сфере жизнедеятельности общества. Также установлена взаимосвязь и взаимозависимость между назначением органа государства, целью его создания и определением его задач.

Применение сравнительно-правового метода и метода анализа позволило сделать вывод о наличии противоречия в определении организационной формы и статуса таможенного органа как органа доходов и сборов с одной стороны и таможенного органа с другой стороны.

Результаты. Исследована взаимозависимость между функциями государства и функциями отдельных государственных органов, реализующих государственную политику в той или иной сфере жизнедеятельности общества. Рассмотрены взаимозависимость между назначением, целью создания и задачами органов, реализующих государственные полномочия в таможенной сфере. Исследована целесообразность использования терминов «органы доходов и сборов» и «таможенные органы» в соответствии с задачами и сферой деятельности этих органов. Проанализировано содержание, назначение и задачи органов доходов и сборов с выделением таможенной составляющей в деятельности этих органов. Отмечено, что назначение и задачи этих органов имеют исключительно таможенную сферу применения.

Установлено, что определяющим, основным детерминирующим фактором создания любого государственного органа, его названия, определения функций, наделение соответствующими полномочиями и последующей реализации этих полномочий в соотносительной форме деятельности является назначение этого органа и сфера общественной деятельности. Сделан вывод о том, что назначение, функции и задачи таможенных органов обеспечиваются или должны обеспечиваться правовыми и управленческими средствами в присущих правоохранительным органам формам. Обращено внимание на то, что доминирующее сосредоточение на реализации фискальной составляющей в задачах таможенных органов снижает уровень таможенной безопасности в обществе.

Научная новизна. Установлена взаимозависимость между назначением, функциями, задачами и формами деятельности органов доходов и сборов в сфере таможенной безопасности, в частности относительно предотвращения и противодействия таможенным правонарушениям и контрабанде. Доказана необходимость использования таможенных органов в соответствии с их назначением и задачами определенных в Таможенном кодексе Украины и общественных потребностей.

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть использованы при формировании системы и структуры органов и подразделений Государственной фискальной службы Украины. Понимание взаимозависимостей и взаимосвязей между назначением, функциями, и задачами, с одной стороны, и направлений и форм деятельности таможенных органов, с другой стороны, позволит избежать их соответствующего использования, ухудшения уровня социальной, экономической, таможенной безопасности общества, возникновения новых угроз, снижение уровня противодействия таможенным правонарушениям.

Ключевые слова: назначение, функции, задачи, направления и формы деятельности, органы доходов и сборов, таможенные органы.